

PROSTŘEDEK ROZVOJE TVŮRČÍCH SCHOPNOSTÍ

Vysoká škola, nejvyšší článek školského systému, plní řadu závažných funkcí. Vedle prioritně uváděných funkcí výchovných a vzdělávacích se v posledních letech vyzvedá v širokém měřítku její rozhodující úloha při formování tvůrčích schopností nadaných studentů, ve výchově potencionálních vědeckých pracovníků a především v přípravě široké škály odborníků, schopných tvořivě aplikovat získané teoretické zkušenosti na konkrétní profesionální činnost a adaptovat se na rozmanité druhy praxe po ukončení vysokoškolské docházky.

K neúčinnější formě předdiplomní přípravy posluchačů, řazené k základním složkám systému výchovy k vědecké práci vůbec, patří od 70. let výrazně se rozvíjející studentská vědecká a odborná činnost (ve zkratce SVOČ). Analýza pozitivního přínosu SVOČ na kvalitu pedagogického procesu z hlediska prohlubování zájmu posluchačů o studovaný obor a rozvoje angažovanosti stejně jako upevňování individuálního přístupu učitele k posluchači by si zasloužila samostatnou pozornost.

Zapojení studentů vysokých škol do SVOČ se v přípravné fázi soustřeďuje především do studentských vědeckých kroužků (SVK), shromažďujících ve svých řadách posluchače s výborným nebo velmi dobrým prospěchem. Na katedře pedagogiky FF UJEP vzešlo z činnosti vědeckých kroužků od školního roku 1974/75 (od tohoto roku je průběh soutěže realizován v samostatných pedagogických sekcích) celkem 37 prací.

Vedení kroužku je svěřeno zkušenému pedagogovi. Forma studentské a odborné činnosti je po stránce pedagogického vedení značně náročná, ale poskytuje současně možnost pro přípravu mladých vědeckopedagogických a vědeckých kádrů. Přihlédneme-li současně ke značné společenské i odborné angažovanosti pracovníků z řad docentů a profesorů, a z toho plynoucího jejich maximálního časového vytížení, je jistá dělba práce při vedení SVK velmi užitečná a možno říci, že se v praxi osvědčila. Jak ukazují zkušenosti i z jiných vysokých škol, je vhodné pověřovat mladé asistenty např. konzultativní činností, doporučováním odborné literatury posluchačům či pomocí při přípravě a realizaci výzkumů. Možnost působení jim poskytuje i orientování členů SVK na pokyny, které každoročně k zahájení fakultního kola SVOČ poskytuje Rada SVOČ a ze strany děkanátu pak oddělení pro vědecký výzkum.

Několikaletá praxe v organizování SVOČ nás přesvědčila o nutnosti seznámit účastníky soutěže v dostatečném časovém předstihu s požadavky, jež jsou kladeny na techniku zpracování referátů, na způsob citace nebo na vypracování seznamu literatury podle předpisu o bibliografických citacích apod. Neznalost těchto zdánlivých maličkostí zatíží zbytečně soutěžící v časově vyjatém období při dokončování prací a může se rovněž negativně odrazit při hodnocení jejich formální stránky v samotné soutěži. Správně vštípené znalosti a dovednosti z této oblasti usnadní posluchačům plnění dalších studijních povinností, ať již ve studiu předdiplomním (seminární, ročníkové i diplomové práce) či postdiplomním.

Při zpracování koncepce rozvoje SVOČ na katedře bylo přihlíženo zejména k tomu, aby výběr tematicky soutěžních prací zapadal a tím také přispíval k řešení vědeckovýzkumných úkolů katedry. Údaje získané rozбором dosud vypracovaných studií ukazují v tomto směru velmi pozitivní výsledky. K stěžejnímu úkolu katedry, řešení státního plánu VIII-5-44 Výchova dospělých, se orientovalo 59,5 % prací, přičemž výrazně převyšují práce zaměřené na řešení problematiky vysokoškolské pedagogiky (celkem 15 prací). Jednalo se v převážné míře o studie kvalitně zpracované, aktuální, dokumentované konkrétním výzkumem, na jehož základě vyústily často v metodická doporučení významná pro stávající praxi. O jejich vysoké úrovni svědčí i skutečnost, že většina prací oceněných v celostátních kolech SVOČ patří k této tematické oblasti. Hodnotíme-li celkové uplatnění našich posluchačů v celostátních kolech, docházíme k velmi uspokojivým výsledkům: byla získána 3 druhá místa, 2 třetí, 1 čtvrté a 2 čestná uznání.

Ve snaze dále zkvalitňovat a posilňovat SVOČ bude vhodné se zaměřit i na pravidelné ustanovování studentského vědeckého kroužku a na jeho složení z aspektu zastoupení jednotlivých ročníků. V tomto směru je naším úkolem získávat pro SVOČ zájemce především z posluchačů I. a II. ročníku. Nemáme tím na mysli, že by pro studenty I. ročníku z toho bezpodmínečně vyplývala povinnost zúčastnit se soutěže,

vidíme v tomto zapojení spíše vhodnou možnost rozvíjet u nich základy vědecké práce a připravovat je tak na vlastní účast v soutěži v dalším roce studia.

V další perspektivě SVOČ v podmínkách katedry je třeba i nadále posilovat vznik týmových prací (podíl kolektivních prací činí doposud 21,6%), vždyt' týmová práce je dnes typická pro řešení problematiky na všech úsecích vědy i praxe. Zkušenosti získané z aktivní účasti ve studentské vědecké a odborné činnosti se u naprosté většiny takto zapojených posluchačů odrážejí i v kvalitě zpracování jejich diplomního úkolu, v přípravě na závěrečné státní zkoušky i v úspěšnosti dalšího působení při výkonu jim svěřených funkcí.

Jarmila Novotná

Lubomír Mojžíšek:

Pracovní výchova dětí a mládeže, SPN, Praha 1978, 253 str.

Pracovní výchova tvoří jeden z ústředních článků komunistické výchovy mládeže i dospělých a na její koncepci, na její úrovni i na jejich výsledcích závisí v mnoha směrech rozvoj ekonomiky, vědy i kultury socialistické společnosti. Plným právem staví tuto výchovnou složku do centra přípravy nového člověka již klasikové marxismu-leninismu a socialistická pedagogika jí věnuje trvale mimořádnou pozornost. V uplynulých letech se objevilo mnoho domácích i zahraničních studií z této oblasti, většinou ovšem prací dílčího charakteru a převážně metodických, které jistě napomáhají bezprostředně výchovně vzdělávací praxi, avšak neodhalují v plné šíři a v plném významu pracovní výchovu jako komplexní složku v systému komunistické výchovy všestranně rozvinuté socialistické osobnosti. Na základě hlubokého rozhledu v domácí i zahraniční odborné literatuře i za využití výsledků mnohaletých výzkumů zpracoval doc. PaedDr. Lubomír Mojžíšek, CSc., syntetickou monografii o soudobé koncepci pracovní výchovy v podmínkách vyspělé socialistické společnosti na prahu vědeckotechnické revoluce, která v mnoha směrech překonává tradiční hlediska a přístupy a odhaluje nové cesty této výchovy adekvátní náročným perspektivám naší společnosti.

Celá studie se dělí na čtyři relativně samostatné, avšak vnitřně hluboce zkloubené části. V první části autor sleduje historii pracovní výchovy, a to jak v předsocialistické fázi, tak v etapě socialistické společnosti, se zvláštním zřetelem k základním představám klasiků marxismu-leninismu o pracovní výchově jako organické složce komunistické výchovy. Druhá část spisu přináší komplexní analýzu teoretických východisek moderní koncepce pracovní výchovy. Autor zkoumá sociální základy pracovní činnosti z hlediska ekonomických i společenských proměn v etapě vědeckotechnické revoluce, analyzuje fyziologické a psychologické principy práce a vyúsťuje ve formulaci pedagogických principů pracovní činnosti.

Ústřední částí celého spisu je část třetí věnovaná teoretickým principům a systému pracovní výchovy. Vychází z koncepce pracovní výchovy jako nedílné složky výchovy komunistické, zkoumá obsahovou strukturu pracovní výchovy z hlediska potřeb soudobé společnosti, analyzuje pracovní morálku a její výchovu, estetickou stránku pracovní činnosti, výchovu k pracovní adaptabilitě, profesionální orientaci mládeže a organizační systém pracovní výchovy. Právě v této části se plně uplatnily nové přístupy doc. Mojžíška ke koncepci i realizaci pracovní výchovy, které překonávají tradiční manualismus, odřazenost od potřeb a perspektiv společnosti, samoúčelnost pracovní výchovy i její úzke zaměření převážně na práci fyzickou. Zvláště významné je těsné sepětí pracovní výchovy s profesionální orientací jako dlouhodobým aspektem výchovně vzdělávací činnosti. Závěrečná čtvrtá část se zabývá v přehledné formě metodami pracovní výchovy, kde autor správně spojuje metody rozvíjející všeobecnou polytechnickou a odbornou pracovní kvalifikaci s metodami výchovy pracovní morálky.

Celý spis je nesen snahou na jedné straně dostatečně vědecky zdůvodnit novou koncepci pracovní výchovy dětí a mládeže a na druhé straně dosáhnout pozitivních proměn v současné výchovně vzdělávací praxi na školách i v mimoškolních podmínkách. Autor přináší rozsáhlou informaci o současných progresivních snahách v dané